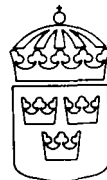

Justitieutskottets betänkande

1987/88:32

om anslag till utredningar m.m.

(prop. 1987/88:100, bil. 4, A 3, jämte motioner)

JuU
1987/88:32

ANDRA HUVUDTITELN

Justitiedepartementet m.m.

Utredningar m.m.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1987/88:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) under punkt A 3 (s. 41) föreslagit riksdagen att till Utredningar m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag om 26 130 000 kr.

Motioner

1987/88:Ju602 av Bengt Harding Olson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i 24 kap. 1 och 5 §§ brottsbalken att förtydligande sker av nödvärnsrätten.

1987/88:Ju603 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tidpunkten för lagstiftning om straffansvar för tjänstefel.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:K202.

1987/88:Ju706 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär lagstiftning så att delgivning av en enda stämningsman skall kunna anses laggill som fullt bevis, även om delgivningen sker för privatpersonens räkning.

1987/88:Ju711 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar anta en ändring i för mindre tvistemål gällande ersättningsregler i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen, om yrkande 1 avslås, hos regeringen begär utarbetande av ett förslag till ändring av rättegångsbalkens bestämmelser om rättegångskostnaderna i tvistemål i enlighet med motionens intentioner.

1987/88:Ju801 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att i 4 kap. 5 § brottsbalken ordet "lyfter" skall utbytas mot "reser",

2. att riksdagen beslutar att i 5 kap. rättegångsbalken, i förvaltningslagen

och i lagen om hyresnämnder och arrendenämnder uttrycket "stängda dörrar" överallt skall utbytas mot "lyckta dörrar". JuU 1987/88:32

1987/88:Ju803 av Björn Samuelson m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vapenlicens för salongsgevär.

1987/88:Ju804 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

16. att riksdagen hos regeringen begär utredning med syfte att klarlägga de totala kostnaderna för brott mot enskilda.

1987/88:Ju807 av Charlotte Branting och Barbro Sandberg (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillstånd att bruka optisk-elektronisk övervakning och personövervakning med TV-kamera.

1987/88:Ju812 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att upphäva lagen om företagsbot.

1987/88:Ju820 av Jan Hyttring och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen verkar för enhetliga bestämmelser inom Europa för införsel av jaktvapen vid tillfälliga besök när inbjudan föreligger.

Utskottet

Medelsberäkningen

För innevarande budgetår har under anslaget A 3. Utredningar m.m. hittills anvisats 24,4 milj. kr. (JuU 1986/87:34 och 1987/88:20). I proposition 1987/88:125, bilaga I, föreslås en ytterligare medelsanvisning på tilläggsbudget II om 4 milj. kr. Regeringens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1988/89 uppgår till drygt 26,1 milj. kr.

Under år 1987 har tolv kommittéer avslutat sina uppdrag, bland dem rättegångsutredningen, utredningen om barnens rätt, delegationen för kontraktsvård, utredningen om alkoholutandningsprov vid trafiknykterhetsbrott och 1983 års häktningutredning. Sex nya kommittéer har tillsatts under år 1987, bland dem medborgarkommissionen för granskning av viss vapenexport, parlamentariska kommissionen med anledning av mordet på Olof Palme, 1987 års domarutredning, 1987 års vapenutredning och SÄPO-kommittén.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1988/89.

Vapenfrågor

I motion Ju803 förordas att *vapenlicens för salongsgevär* skall kunna ges för målskytte. Enligt motionärerna är målskytte en verksamhet som bör uppmuntras, särskilt bland jägare, och med salongsgevär blir denna form av övningsskjutning billigare än med vapen av grövre kaliber.

Enligt 9 § vapenlagen (1973:1176) är det en förutsättning för att enskild person skall få tillstånd att inneha skjutvapen (vapenlicens) att han har *behov*

av vapnet. Beträffande salongsgevär stadgas i 6 § vapenkungörelsen (1974:123) att behov skall anses föreligga endast om ändamålet är att geväret skall användas för avlivande av vilt som har fångats i fälla.

1987 års vapenutredning har till uppgift att göra en översyn av vapenlagstiftningen. I uppdraget ingår enligt direktiven att överväga frågor med anknytning till författningsregleringen av vilka behov och intressen som skall berättiga till tillstånd att inneha skjutvapen (dir. 1987:34). Enligt direktiven bör utredningsarbetet vara slutfört senast den 1 juli 1989.

Utskottet kan konstatera att den fråga som aktualiseras i motionen ligger inom ramen för vapenutredningens uppdrag. Resultatet av utredningsarbetet bör inte föregripas genom något uttalande från riksdagens sida, och utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju803.

I motion Ju820 förordas enhetliga bestämmelser för *införsel av jaktvapen* vid tillfälliga besök. Motionärerna åberopar att det för en tysk jägare kostar 350 kr. att införa vapen till Sverige medan detta är kostnadsfritt för en jägare från Norge. Enligt motionärerna är de nordiska bestämmelserna bättre och säkrare ur kontrollsynpunkt och motionärerna förordar därför liknande bestämmelser i hela Europa.

I 5 § 3 vapenlagen föreskrivs att det krävs tillstånd för att till Sverige införa skjutvapen eller ammunition. Enligt 14 § gäller i fråga om tillstånd till införsel i tillämpliga delar samma bestämmelser som för innehav. I 16 § stadgas vissa undantag från kravet på tillstånd vid införsel av skjutvapen och ammunition. Ett sådant undantag är enligt punkt 2 att medborgare i nordiskt land (utom Island) för tillfällig användning vid jakt eller tävling fritt får till Sverige föra in skjutvapen och ammunition från Danmark, Finland och Norge.

Det är polismyndigheten som prövar frågor om tillstånd enligt vapenlagstiftningen. Enligt expeditionskungörelsen (1964:618) är avgiften för tillstånd till införsel av skjutvapen och ammunition 350 kr.

I samband med vapenlagens tillkomst var frågan om den tillståndsfria införseln av vapen i vissa fall för nordiska medborgare föremål för särskild uppmärksamhet (prop. 1973:166, JuU 38). Som en förutsättning för denna införsel angavs att vapenlagstiftningen inom de nordiska länderna är tämligen likformig. Det framhölls att frågorna om rätt att inneha vapen och ammunition i många andra länder lösts med utgångspunkt i synsätt som var helt annorlunda än det som ligger till grund för den motsvarande nordiska lagstiftningen. Med hänsyn härtill ansågs det inte tillrådligt att efterge kravet på individuell prövning av utomnordiska medborgares rätt att införa och inneha vapen och ammunition i Sverige, men det uttalades att frågan kunde komma i ett annat läge om det skulle visa sig att man i framtiden kunde nå fram till större internationell likformighet på detta område eller om man kunde komma överens om enkla och enhetliga regler för in- och utförsel av vapen för jakt och tävlingsskytte (prop. 1973:166 s. 119 f).

Sverige har anslutit sig till en inom Europarådet utarbetad konvention om kontroll och innehav av vapen (prop. 1981/82:1, JuU 15, rskr. 55). Enligt konventionen skall bl.a. införas effektiva metoder på det internationella planet för kontroll av skjutvapens överskridande av gränserna.

Enligt utskottets mening är huvudregeln om tillståndsplikt vid införsel av

vapen och ammunition välgrundad. Av skäl som redovisats ovan är det vidare som utskottet ser det motiverat att göra undantag för den nordiska samfärdseln. Vidare utgår utskottet från att regeringen i det internationella samarbetet såsom hittills verkar för förenhetligande av den aktuella regleringen samt följer den internationella utvecklingen och initierar de lagstiftningsåtgärder som kan påkallas. Utskottet anser det därför inte erforderligt med något sådant uttalande i saken som föreslås i motionen.

I den mån motionsönskemålet tar sikte på frågor som rör den praktiska hanteringen av tillståndsgivningen vid införsel och avgiftsplikten vill utskottet hänvisa till att 1987 års vapenutredning som en uppgift har att se efter om den nuvarande ganska omständliga och dyrbara hanteringen av vapenären den kan förenklas.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion Ju820.

TV-övervakning

I motion Ju807 framhålls att den tekniska utvecklingen gått så snabbt att det finns risk för integritetskränkningar om inte bestämmelserna i lagen (1977:20) om TV-övervakning anpassas till den moderna tekniken. Enligt motionärerna är det angeläget att tillskapa en ny lag som omfattar både optisk-elektronisk övervakning och personövervakning med TV-kamera.

Yrkanden om ändring i och översyn av lagen om TV-övervakning har tidigare prövats av riksdagen, och i ett tillkännagivande till regeringen år 1985 uttalade sig riksdagen för en översyn av lagen med motiveringar av liknande slag som i den nu aktuella motionen (JuU 1984/85:24, rskr. 217).

Enligt regeringens bemyndigande tillkallades därefter en utredare för att göra den av riksdagen begärda översynen. Resultatet av översynen har nyligen framlagts i betänkandet (SOU 1987:74) Optisk-elektronisk övervakning. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

I det beredningsläge saken sålunda befinner sig saknas det enligt utskottets uppfattning skäl till någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen; utskottet avstyrker bifall till den.

Tjänsteansvaret

I motion Ju603 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att förslag till lagstiftning om återinförande av straffansvaret för tjänstefel bör föreläggas riksdagen senast under våren 1988.

I ett betänkande avgivet i maj 1986 (JuU 1985/86:34, rskr. 296) konstaterade utskottet att kraven på en skärpning av straffansvaret för offentliga tjänstemän inte kunde lämnas obeaktade och att därför frågan om tjänsteansvaret snarast borde ses över med sikte på att en reell utvidgning av straffansvaret kommer till stånd. Utskottet anlade ytterligare synpunkter på det förordade översynsarbetet. Vad utskottet – enhälligt – anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Det av utskottet initierade översynsarbetet har fortskridit så att en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria under maj månad kommer att sändas ut på remiss.

Utskottet – som senast vid sin behandling för ett år sedan (JuU 1986/87:34)

framhöll vikten av att förberedelsearbetet i detta lagstiftningsärende bedrivs skyndsamt – anser att det i det läge saken nu befinner sig inte finns skäl till någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Nödvärnsrätten

I motion Ju602 begärs ändring i brottsbalkens regler om nödvärn. Motionären anser att reglerna i 24 kap. 1 och 5 §§ brottsbalken inte är tillräckligt klagörande och hävdar att lagtexten bör ändras så att det tydligare än vad nu är fallet framgår vad lagstiftaren haft för intentioner med reglerna om nödvärn. Oklarhet råder särskilt beträffande rätten för alla medborgare att hjälpa en människa som hamnat i en nödvärnssituation samt möjligheten till straffrihet även vid överskridande av nödvärnsrätten.

Riksdagen har vid flera tillfällen behandlat frågan om översyn av eller ändring i reglerna om nödvärn (1LU 1970:61, JuU 1982/83:3, 1986/87:5 och 1986/87:34 s. 13 f).

Åren 1970 och 1982 har riksdagen, efter remissbehandling, avslagit begäran om översyn av nödvärnsreglerna.

I utskottets betänkande 1986/87:5 (november 1986) behandlades en motion med liknande innebörd som den nu aktuella. I betänkandet lämnade utskottet en utförlig redogörelse för gällande rätt och för högsta domstolens praxis i fråga om nödvärn. Därutöver redovisades 1970 och 1982 års överväganden i frågan.

Utskottet – som inte fann skäl att förorda sakliga ändringar i bestämmelserna – konstaterade att två motiv bar upp den då aktuella motionen: behovet av information till allmänheten och intresset av en riktig rättstillämpning.

Utskottet sade sig dela motionärens uppfattning om att det är viktigt att allmänheten känner till vilken rätt till självförsvar som nödvärnsreglerna ger. Bristande kunskap härom kan leda till oönskade effekter. Okunnigheten kan å ena sidan medföra en omotiverad underlåtenhet att ingripa mot brottsliga angrepp. Å andra sidan kan den leda till ett ökat våld genom att vapen och andra tillhyggen används i oträngt läge. Utskottet menade att det inte är uteslutet att många saknar tillräckliga kunskaper om sina rättigheter att ingripa och om dessa rättigheters gränser. Utskottet ansåg dock att bristande kunskap avhjälps genom lämpliga informationsåtgärder och inte genom lagstiftning.

Beträffande önskemålen att genom ändring i lagstiftningen få till stånd en riktig rättstillämpning hänvisade utskottet till sitt ställningstagande år 1982. Då fann utskottet, efter en bred remissomgång, dels att det finns en gräns för hur noga nödvärnssituationen kan beskrivas i lagtext, dels att rättsläget förtydligats och preciserats genom högsta domstolens avgöranden. Utskottet fann att det därefter inte framkommit något som visade på några egentliga brister i rättstillämpningen. Utskottet vidhöll därför sin tidigare uppfattning.

Utskottet hänvisade därefter till att fängelsestraffkommittén genom tilläggsdirektiv (dir. 1983:43) fått att överväga om det behövs ändringar eller kompletteringar i systemet med allmänna ansvarsfrihetsregler, bl.a. nödvärnsreglerna. Utskottet utgick ifrån att kommittén i sitt arbete också skulle

överbäga hur allmänhetens behov av information om nödvärnsrättens innehåll och gränser kunde tillgodoses.

Med dessa uttalanden avstyrkte utskottet bifall till motionen.

I maj 1987 behandlade utskottet två motionsyrkanden med liknande innehåll som i den nu aktuella motionen. Utskottet hänvisade då till sitt i november 1986 gjorda ställningstagande och avstyrkte bifall till motionerna.

Utskottet, som inhämtat att fängelsestraffkommittén beräknas avge sitt slutbetänkande i maj i år, saknar också nu anledning att frågå sitt tidigare ställningstagande i frågan. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju602.

Företagsbot

I motion Ju812 yrkas att reglerna om företagsbot skall upphävas.

Reglerna om företagsbot infördes den 1 juli 1986 (prop. 1985/86:23, JuU 13, rskr. 110).

Företagsbot är en särskild rättsverkan av brott och innebär i princip att ett företag i vissa fall kan åläggas att betala en bot om lägst 10 000 kr. och högst 3 milj. kr. om brott begåtts i utövningen av näringsverksamhet. Regleringen har gjorts i 36 kap. 7–10 §§ BrB. Regler om företagsbot finns också i vissa andra lagar.

För att företagsbot skall kunna komma i fråga krävs *dels* att brottsligheten har inneburit ett grovt åsidosättande av de särskilda skyldigheter som är förenade med verksamheten eller annars är av allvarligt slag, *dels* att näringsidkaren inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten. Företagsbot skall dock inte åläggas om brottsligheten varit riktad mot näringsidkaren eller om det annars skulle vara uppenbart oskäligt.

Företagsbotens funktion är, enligt uttalanden i motiven, rent bestraffande (prop. s. 114, JuU s. 12).

I motionen riktas kritik mot regleringen på den grunden att den strider mot elementära krav på rättssäkerhet inom straffrätten. Vidare framhålls i motionen att möjligheten att ålägga företagsbot ännu inte använts vilket också talar för ett upphävande av lagstiftningen.

Utskottet anförde i 1986 års lagstiftningsärende (s. 18) bl.a. att utskottet inte kunde instämma i kritiken att förslaget skulle brista i klarhet och förutsebarhet och strida mot hittills tillämpad lagstiftningsteknik. Enligt utskottets mening var förslaget väl berett, och lagstiftningstekniken avvek inte från de normer som var brukliga i ärenden av central straffrättslig art. Någon lagreglering i detalj för alla uppkommande situationer ansåg utskottet inte tänkbar och heller inte önskvärd. Utskottet ansåg att de enskilda bestämmelserna jämte de uttalanden som gjorts i propositionen och av utskottet borde ge en tillfredsställande ledning för den praktiska tillämpningen, och utskottet tillstyrkte bifall till propositionen.

Riksdagen följde utskottet.

Enligt utskottets mening är behovet av den ifrågavarande regleringen dokumenterat i lagstiftningsärendet, och i rättssäkerhetshänseende har inte sedan dess tillkommit några omständigheter som föranleder en annan bedömning än den utskottet gjorde år 1986. Det förhållandet att lagstiftning-

en uppges hittills inte ha tillämpats utgör inte skäl att upphäva den, och utskottet avstyrker bifall till motion Ju812 i här behandlad del.

JuU 1987/88:32

Rättegångskostnader i s.k. småmål

I motion Ju711 tas upp frågan om rättegångskostnader i småmål i det läget att en part orsakats kostnader, t.ex. därför att rättegången varit obefogad eller därför att motparten varit försumlig i sin processföring. I sådana lägen skall, föreslås det i motionen, ersättning kunna utgå för partens skäligena kostnader för eget arbete och tidsspillan.

Twister om småbelopp reglerades tidigare i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, småmålslagen. Denna lag upphävdes den 1 januari 1988, och i dess ställe trädde vissa särskilda regler om småmål i rättegångsbalken som avser tvistemål där förlikning om saken är tillåten och där värdet av vad som yrkas uppenbart inte överstiger hälften av basbeloppet enligt lagen (1962:381 om allmän försäkring). Särregleringen gäller bl.a. frågor om rättegångskostnadsersättning i 18 kap. 8 a § RB (se prop. 1986/87:89, JuU 31, rskr. 278). Enligt denna bestämmelse är möjligheten att få ersättning för rättegångskostnader i sådana mål, jämfört med vad som gäller för andra tvistemål, starkt begränsad. Ersättningen kan t.ex. inte utgå för partens arbete och tidsspillan.

I 18 kap. RB finns också inbyggt ett sanktionssystem, som riktar sig mot den som i onödan inleder rättegång eller som är försumlig i sin processföring och härigenom orsakar sin motpart kostnader. Regler härom finns i 3 § och 6 §. De innebär sammanfattningsvis att, oavsett utgången i målet, den som har orsakat motparten onödiga kostnader kan bli ersättningskyldig för dem. Härutöver finns i 8 a § sista stycket en regel av sanktionskaraktär som gäller vissa småmål.

Reglerna i 18 kap. 8 a § RB om ersättningsgilla rättegångskostnader i småmål ersätter de regler i 8 § som eljest gäller. Vid sidan härav gäller övriga regler om rättegångskostnadsersättning i 18 kap., t.ex. reglerna i nyssnämnda 3 § och 6 §.

Innebörden av det nu sagda är att sanktionerna mot onödiga rättegångar och försumlig processföring är tillämpliga också på småmål men att ersättning i dessa fall endast kan utgå för kostnad som är ersättningsgill enligt 8 a §.

I 1987 års proposition gjordes överväganden om rättegångskostnaden i småmål som endast föranledde den ändringen att ett nytt sista stycke fogades till 8 a §. Härigenom utvidgades möjligheten till kostnadsersättning något, bl.a. i fall då ett mål om lagsökning eller betalningsföreläggande hänskjutits till rättegång och därefter avgjorts genom tredsakodom. Syftet med den regeln är att göra det mer ofördelaktigt för en gäldenär att grundlöst bestrida borgenärens krav.

Utskottet kan således konstatera att den gällande regleringen i princip tillgodoser kravet i motionen på rättegångskostnadsanktioner mot obefogade rättegångar m.m. även i fråga om småmål. Vad sedan gäller frågan om ersättningsgilla kostnader här den helt nyligen varit föremål för riksdagens prövning, och utskottet finner inte anledning frånga de ställningstaganden som då gjordes. Utskottet avstyrker bifall till motionen.

I motion Ju706 framförs önskemål om lagstiftning så att delgivning av en stämningsman skall kunna anses laggill som fullt bevis, även om delgivningen sker för en privatpersons räkning. Motionären utgår från att det i sådana fall skulle krävas delgivning av två stämningsmän.

I delgivningslagen (1970:428) regleras förfarandet när delgivning enligt föreskrift i lag eller annan författning skall ske i mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet. Delgivning ombesörjs av myndigheten, som dock har möjlighet att på begäran överlåta åt part att själv ombesörja saken om det kan ske utan olägenhet. Delgivningslagen gäller också när någon, utan samband med mål eller ärende, på grund av föreskrift i författning skall ombesörja delgivning. I sistnämnda fall kan en enskild person sålunda utnyttja förfarandet enligt delgivningslagen.

Delgivning kan ske bl.a. genom stämningsman. Stämningssmannadelgivning innehar i flera hänseenden en privilegierad ställning. Bl.a. gäller enligt 24 § ett av stämningssmannen i tjänsten utfärdat skriftligt intyg som fullt bevis att delgivning skett. Före en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 1979 gällde stämningssmannens intyg som fullt bevis utan begränsningen att intyget skulle vara utfärdat i tjänsten (prop. 1978/79:11, JuU 11, rskr. 36).

En avsikt med den nämnda lagändringen, som beslutades år 1978, var att begränsa antalet delgivningar som utfördes av part utan – formellt – anlitande av delgivningssystemet. Sådana delgivningar utfördes, som angavs i propositionen, ofta av en stämningsman såsom privat uppdragstagare (se prop. s. 86 f och s. 196).

Motionärens yrkande tar sikte på fall när en part vill för egen räkning säkra bevisning i visst fall utan att delgivning är föreskriven i lag eller annan författning. Sådana delgivningar regleras över huvud taget inte av delgivningslagen och vanliga bevisvärderingsregler är tillämpliga.

Utskottet anser det inte aktuellt att utvidga delgivningslagens tillämpningsområde på det sätt som förespråkas i motionen och finner inte heller i övrigt anledning att frångå de bedömningar som gjordes i 1978 års lagstiftningsärende. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju706.

Språkliga ändringar

I motion Ju801 riktas kritik mot språkbruket i ett par bestämmelser i rättegångsbalken (RB) och brottsbalken (BrB). Motionären vänder sig mot uttrycket "stängda dörrar" i 5 kap. 1 § RB och uttrycket "lyfter vapen" i 4 kap. 5 § BrB. Hon hävdar att dessa termer, som ersatt de tidigare uttrycken "lyckta dörrar" resp. "resande av livsfarligt vapen", inte slagit igenom och hon förordar en återgång till det tidigare språkbruket.

I anslutning till motionen vill utskottet peka på att uttrycket "inom stängda dörrar" upptogs i en rättegångsbestämmelse år 1919 (se SFS 1919:446) samt att det under förarbetena på BrB var en strävan att åstadkomma en tillfredsställande språklig dräkt (se 1LU 1962:42 s. 94 f), därvid det särskilt uttalades att det "ålderdomliga" uttrycket "resa" borde ersättas med "lyfta" (se prop. 1962:10 s. B 112).

Mera allmänt vill utskottet här vidare peka på det intresse från riksdagens

sida som från tid till annan visas frågan om moderna krav på den språkliga utformningen av lagtext (se t.ex. JuU 1985/86:13 s. 18 f och JuU 1987/88:35).

JuU 1987/88:32

Utskottet avstyrker bifall till motionen.

Kostnader för brott

I motion Ju804 föreslås (yrkande 16) att riksdagen hos regeringen skall begära en utredning med syfte att klarlägga de totala kostnaderna för brott mot enskilda.

Utskottet behandlade samma motionsförslag förra året (JuU 1986/87:34 s. 7 f). Utskottet uttalade då att det torde föreligga en rad svårigheter att på ett tillförlitligt sätt beräkna de totala samhällskostnaderna för brott mot enskilda. Vidare anförde utskottet att det såvitt känt inte finns någon officiell kartläggning av dessa kostnader men att det fick anses vara ställt utom allt tvivel att kostnaderna måste vara betydande.

Utskottet förklarade sig vara tveksamt till motionsönskemålet även om det i och för sig kunde finnas intresse av att närmare få belagt vilka kostnader som brott riktade mot enskilda orsakar för det allmänna och för de enskilda. Vidare ansåg utskottet att också andra faktorer än rent ekonomiska måste tillmätas betydelse när det gäller att bedöma behovet av brottsförebyggande insatser, och utskottet hänvisade därvid till att brottslighetens skadeverkningar spänner över ett synnerligen vidsträckt område och varierar i hög grad beroende på vilken typ av brott det gäller. Att mot den bakgrunden koncentrera intresset till de rent ekonomiska skadeverkningarna och samhällskostnaderna kunde enligt utskottets mening vara olyckligt från kriminalpolitisk synpunkt. Avslutningsvis påpekade utskottet att en forskning av det slag som förordades torde vara tämligen resurskrävande med tanke på ämnets omfattning.

Med återopande av de skäl som nu redovisats finner utskottet att nu aktuellt yrkande i motion Ju804 bör avslås.

Hemställen

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsberäkningen*
att riksdagen till *Utredningar m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag om 26 130 000 kr.,
2. beträffande *vapenlicens för salongsgevär*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju803,
3. beträffande *införsel av jaktvapen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju820,
4. beträffande *TV-övervakning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju807,
5. beträffande *tjänsteansvaret*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju603,
6. beträffande *nödvärnsrätten*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju602,
7. beträffande *företagsbot*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju812 i denna del (yrkande 1),

8. beträffande *rättegångskostnader i småmål*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju711,

9. beträffande *stämningmannadelgivning*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju706,

10. beträffande *språkliga ändringar*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju801,

11. beträffande *kostnader för brott*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju804 i denna del (yrkande 16).

Stockholm den 3 maj 1988

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Björn Körlof (m), Helge Klöver (s), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Göran Franck (s), Birthe Sörestedt (s), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Lars Sundin (fp) och Sven-Olof Nordlund (s).

Reservationer

1. Företagsbot (mom. 7)

Karin Ahrland (fp), Björn Körlof (m), Gunilla André (c), Sven Munke (m), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c) och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Enligt utskottets" och på s. 7 slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Förslaget till lag om företagsbot utsattes för en exempellöst hård kritik vid lagrådsgranskningen år 1985. Kritiken riktade in sig på lagtextens oklara och alltför öppna formuleringar, som mer eller mindre gav den karaktär av ramlagstiftning. Enligt utskottets mening togs inte tillräcklig hänsyn till lagrådets synpunkter vid riksdagsbehandlingen, och lagstiftningen kom alltså att präglas av en lagstiftningsteknik som inte är godtagbar på straffrättens område. Redan vid förslagens antagande kunde sålunda förutses betydande svårigheter vid regeltillämpningen. Detta gällde både i fråga om gränserna för tillämpningsområdet och i fråga om de skönmässiga bedömningar som domstolen i varje enskilt fall måste göra.

Enligt tillgängliga uppgifter har lagen om företagsbot hittills inte kommit till användning i något fall.

Utskottet anser med hänvisning till vad som nu anförts att lagstiftningen om företagsbot inte kan anses uppfylla elementära rättssäkerhetskrav och förordar att den upphävs. Ett förslag härom bör snarast läggas fram för riksdagen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

JuU 1987/88:32

7. *beträffande företagsbot*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju812 i denna del (yrkande 1) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Kostnader för brott (mom. 11)

Björn Körlof, Sven Munke och Arne Svensson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först framhålla att det föreligger tämligen välgrundade uppskattningar av de kostnader för det allmänna som den ekonomiska brottsligheten orsakar. Omfattningen av dessa kostnader har ofta åberopats som en särskild grund för intensifierade åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Utskottet konstaterar att det däremot inte synes föreligga någon aktuell officiell kartläggning av de totala samhällskostnaderna för brott som riktar sig mot enskilda personer. Det torde dock vara ställt utom allt tvivel att dessa måste vara betydande.

Enligt utskottets mening är det av många skäl angeläget att närmare få kartlagt vilka kostnader för enskilda och för det allmänna som brottsligheten mot enskilda orsakar. Inte minst för övervägandena kring behovet av brottsförebyggande och brottsbekämpande insatser måste det vara viktigt att ha tillgång till rättvisande uppgifter om dessa kostnader. Självfallet skall vid dessa överväganden även andra faktorer än de rent kostnadsmässiga tillmätas betydelse. Närmare kunskaper om samhällets kostnader för den brottslighet det här gäller är av värde också för att få till stånd ett förbättrat utnyttjande av de totala samhällsresurser som tas i anspråk med anledning av denna brottslighet.

Den bild av brottslighetens omfattning som man får genom brottsstatistiken anser utskottet vara otillräcklig för att närmare belysa de kostnader på området som föreligger. För att få till stånd en analys härav anser utskottet att det behövs mera kvalificerade forskningsinsatser. Utskottet anser att det får ankomma på regeringen att föranstalta om att det kommer till stånd en sådan forskning.

Vad utskottet sålunda har anfört med anledning av motion Ju804 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. *beträffande kostnader för brott*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju804 i denna del (yrkande 16) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Tjänsteansvaret (mom. 5)

Karin Ahrlund (fp), Björn Körlof (m), Gunilla André (c), Sven Munke (m), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c) och Lars Sundin (fp) anför:

Som framgår av redogörelsen i detta betänkande konstaterade utskottet i maj 1986 att frågan om tjänsteansvaret snarast borde ses över med sikte på en reell utvidgning av straffansvaret. Vad utskottet enhälligt anfört gavs regeringen till känna.

Vidare framgår att utskottet vid behandling av saken för ett år sedan på nytt framhöll vikten av att förberedelsearbetet i detta lagstiftningsärende bedrivs skyndsamt.

Motionsönskemål om att förslag till lagstiftning i ämnet borde läggas fram utan dröjsmål avstyrktes då under hänvisning till att det av utskottet initierade översynsarbetet pågick inom regeringskansliet och att en departementspromemoria inom kort skulle vara färdig och skulle sändas på remiss över sommaren 1987.

När saken nu återkommer ett år senare tvingas vi konstatera att det nyssnämnda översynsarbetet nu inte nått längre än som uppgavs för ett år sedan, dvs. att en departementspromemoria kommer att sändas på remiss över sommaren.

Detta dröjsmål är att beklaga, inte minst därför att det här handlar om ett viktigt lagstiftningsärende av stor betydelse för den enskildes rättssäkerhet. I det beredningsläge där lagstiftningsfrågan nu befinner sig saknas dock anledning till reservation.